

FUNDACJA WSPÓŁPRACY
POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT

Supported by:

 Federal Ministry
for Economic Affairs
and Energy
 on the basis of a decision
by the German Bundestag

We współpracy z:

Niemcy
Cel podróży

www.germany.travel

Marcin Czajkowski

Szczęśliwy zamek

Glücksburg to liczące niespełna 6 tys. mieszkańców miasteczko, położone na północy kraju związkowego Szleswig-Holsztyn, przy granicy niemiecko-duńskiej. Mieści się tu baza Marynarki Wojennej Niemiec i jeden z najważniejszych renesansowych zamków północnej Europy.

Został nazwany tak samo jak miasto (gwoli ścisłości, to miasto zostało nazwane jak zamek): Glücksburg, czyli dosłownie „Szczęśliwy Zamek”. Miano stanowi nawiązanie do motto księcia Jana Młodszego, dla którego został zbudowany: „Gott Gebe Glück Mit Frieden”, czyli „Bóg daje szczęście wraz z pokojem”. Początkowe litery tego hasła – GGGMF – wraz z herbem

księcia widnieją zresztą nad portalem wejściowym budowli.

Jan Młodszy był założycielem dynastii Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glücksburgów, albo – jak ją nazywają rządzi do dziś przez ich przedstawicieli Duńczycy – Slesvig-Holsten-Sønderborg-Lyksborgów. Była to gałąź potężnego niemieckiego rodu Oldenburgów, panującego w kra-

jach skandynawskich, Grecji i Rosji (wywodził się zeń mąż carycy Katarzyny II, który jako Piotr III zasiadł na tronie Romanowów, przybierając ich nazwisko). Jan urodził się 25 marca 1545 roku jako trzeci syn duńskiego króla Chrystiana III, a zatem bez większych szans na odziedziczenie tronu ojca. Gdy ten przypadł starszemu bratu, Fryderykowi II, ów oddał mu

Zamek góruje nad specjalnie utworzonym sztucznym zbiornikiem wodnym, fot. Schloss Glücksburg

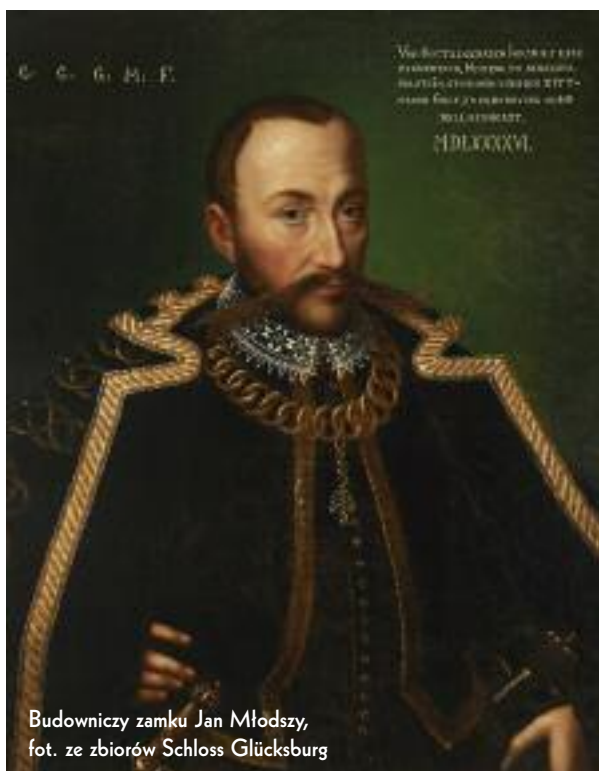

część Szlezwiku, Sonderburg, we władanie.

Władającego małym księstwem położonym – dosłownie i w przenośni – na uboczu europejskiej polityki Jana Młodszego nie znajdziemy na kartach wielkiej historii. Znać, że wziął sobie do serca własne motto i bliższe mu były działania na polu pokojowym niż wojennym. Przyłożył się do dzieła założycielskiego i sumiennie płodził kolejne dzieci: czternaścioro z pierwszą żoną, Elżbietą (w latach 1568–1586) i dziewięcioro z drugą, Agnieszką Hedwigą (w latach 1588–1616). Żywo interesował się rolnictwem. Zakładał na terenie księstwa manufaktury. Wybudował wreszcie rodową siedzibę, zamek Glücksburg.

CZTERY WIEKI BEZ PRZEBUDOWY

Oczywiście nie sam. Podjął się tego mało znany architekt Nikolaus Karie. Prace rozpoczął w 1582 roku, za plac budowy obierając teren dawnego klasz-

Budowniczy zamku Jan Młodszy,
fot. ze zbiorów Schloss Glücksburg

toru cystersów, zsekularyzowanego pół wieku wcześniej w wyniku sukcesów reformacji na tych ziemiach. Granit odzyskany z poklasztornych murów został zresztą wykorzystany do wzniesienia potężnych, wysokich na 2,5 m fundamentów. Glücksburg został ukończony w ciągu pięciu lat; na koniec okoliczne tereny zalano

wodą, tworząc staw otaczający zamek ze wszystkich stron z wyjątkiem frontowej elewacji.

Karie wznosił swemu panu zamek na planie kwadratu o boku ok. 30 m, z ośmioboczną wieżą o średnicy 7 m na każdym z rogów. Właściwy zamek składał się z trzech budynków, połączonych ze sobą dłuższymi bokami, lecz wyposażonymi w oddzielne, dwuspadowe dachy. W środkowym usytuowano sale reprezentacyjne poprzedzone westybulem (obszernym przedpokojem, w którym antyszambrowali interesanci, a który z praktycznego punktu widzenia miał za zadanie zredukować utratę ciepła z wnętrza budynku). W bocznych budynkach znajdowały się pokoje szybko rozrastającej się książęcej rodziny.

Źródła z epoki wspominają, że z zewnątrz Glücksburg był ozdobiony typową dla budynków renesansowych techniką sgraffito, polegającą na nakładaniu na elewację kolejnych warstw tynku o kontrastowych barwach, a następnie zeskrobywaniu fragmentów wierzchnich przed ostatecznym utwardzeniem. Odsłonięte w ten sposób

Zamek na pocztówce z przełomu XIX i XX wieku,
fot. Library of Congress

Sala Czerwona, fot. Beckstet/Wikimedia Commons

głębsze warstwy tworzyły wzór. Niestety, zdobienia zostały usunięte w XIX wieku. Jeśli nie liczyć tego faktu, nieprzebudowywany zamek dotrwał w niezmiennym stanie do naszych czasów.

KOŁYSKA EUROPY

Po śmierci Jana w 1622 roku niewielkie księstwo zostało podzielone między spadkobierców. Najważniejszą jego część wraz z rodową siedzibą otrzymał syn Filip. Pięć pokoleń książąt Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glücksburgów rezydowało na zamku, aż ostatni z nich, Fryderyk Wilhelm Henryk, zmarł w 1779 roku w wieku raptem 13 lat. Poślubiona mu równie młoda księżna Anna Karolina przeżyła go o 46 lat (przekleństwo wczesnego wdowieństwa), pędząc samotny i, jak zdradzają relacje, dość smutny żywot na zamku, którego nazwa musiała mieć dla niej szyderczy wydźwięk. Po jej śmierci król Danii Fryderyk VI nadał księstwo wraz z Glücksburgiem

Fryderykowi Wilhelmowi, potomkowi Jana Młodszego z młodszej linii rodowej. Wynagrodził go w ten sposób za wierną służbę u swego boku, m.in. podczas kongresu wiedeńskiego.

Z małżeństwa nowego pana na zamku z księżną Karoliną Luizą narodziło się dziesięcioro dzieci, w tym przyszły król Danii Chrystian IX, który zapoczątkował rządy Glücksburgów w Kopenhadze. W zatwierdzający ten fakt Protokole Londyńskim z 1852 roku zamek nazwano kołyską Europy, zaś samego Chrystiana IX – jej teściem. Dwie z trzech jego córek wyszły za władców innych państw: Aleksandra za króla angielskiego Edwarda VII, zaś Dagmara – za cara rosyjskiego Aleksandra III. Najstarszy syn Chrystiana IX objął po ojcu godność władcy Danii; młodszy zajął natomiast opróżniony tron Grecji jako Jerzy I, jeden z jego wnuków został natomiast później Karolem I, królem Norwegii.

W XIX wieku Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glücksburgowie, ród

wywodzący się z małego księstwa Jana Młodszego, związał się tym samym z niemal wszystkimi dynastiami panującymi na kontynencie.

ŁASKAWE LATA WOJEN

Podczas wojny między Danią a koalicją Austrii i Prus w 1864 roku, która wybuchła na tle sporu o Szlezwik, Holsztyn i Saksonię-Lauenburg (niemieckie księstwa, ale związane unią personalną z Danią), zamek został zajęty przez wojska Fryderyka Karola Aleksandra. Pruski książę urządził w nim sobie prywatną kwaterę, a także szpital i koszary dla swoich żołnierzy. Po kilku miesiącach walk Dania skapitulowała i rzekła się pretensji do spornych księstw, ale w 1871 roku król pruski Wilhelm I oddał zamek Glücksburg księciu Karolowi, bratu Chrystiana IX.

Epokę dwóch wojen światowych Glücksburg szczęśliwie przetrwał bez większych uszkodzeń. Jedyne zamkowe dzwony zostały skonfiskowane i przetopione na armaty podczas pierwszej z nich. W lecie 1945 roku zamek był natomiast używany przez Aliantów w charakterze tymczasowego więzienia dla ok. 200 członków Wehrmachtu.

Już w 1922 roku dynastia przekazała Glücksburg fundacji powołanej specjalnie w celu udostępnienia społeczeństwu jego wnętrz, obróconych w muzeum z salą koncertową i przestrzeniami na tymczasowe ekspozycje. Już w trzy lata po drugiej wojnie światowej fundacja podjęła swą działalność kulturalną.

Glücksburg leży na liczącym 600 km Niemieckim Szlaku Baśniowym, obejmującym miejsca związane z życiem i twórczością braci Grimm. ■

Zamek z lotu ptaka. Na prawo widać budynek bramny i oficyny, fot. Wolfgang Pehlemann, CC-by-sa V.3.0

Seria publikacji „Szlakiem zamków i pałaców w Niemczech” powstała w współpracy z Fundacją Współpracy Polsko-Niemieckiej oraz Niemiecką Centralą Turystyki. Dodatkowe informacje o prezentowanych zamkach i pałacach oraz konkurs z nagrodami na www.mowiaiwieki.pl w zakładce „Zamki niemieckie”. Główna nagroda to weekend w Niemczech. Zapraszamy do lektury i udziału w konkursie.